

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 26 januari 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar under rubriken Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

(4:e avd.)

I statsverkspropositionen för budgetåret 1940/41 under rubriken Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, hava under punkt 1 behandlats vissa spörsmål beträffande beräkning av vissa anslagsposter å avlöningsstaterna m. m. — i samband varmed jämväl frågan om anmälningsskyldighet för myndigheterna av beslut om dubblering av tjänster blivit berörd — och under punkt 2 anslagsberäkningar beträffande ersättning till statens allmänna fastighetsfond, ersättning till en förvarsväsendets fastighetsfond, ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg, rörligt tillägg, dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. och ersättningar åt verksläkare (se statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1940, bilaga till statsverkspropositionen sid. 1—17).

1. Beräkning av vissa anslagsposter å avlöningsstaterna m. m.

Kungl. Maj:t har under denna punkt föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, förorddat besluta om förstärkning under budgetåren 1939/40 och 1940/41 av de i avlöningsstaterna under anslagsposterna till avlöningar till icke-ordinarie personal upptagna delposterna till grundavlöningar m. m. från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Departementschefen har under denna punkt framhållit, att vissa besparingar kunnat vinnas å avlöningsanslagen genom de begränsningar i förordnande av vikarier under ledigheter för statliga befattningshavare samt i nyanställning av icke-ordinarie tjänstemän och anlåtande av tillfällig arbetskraft, vilka äro avsedda att iakttagas under nu rådande förhållanden. Med hänsyn till avlöningsstaternas uppställning och reglerna för anslagsposternas disposition medför en begränsning av vikariatet minskad belastning å anslagsposterna till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, medan däremot medelsbehovet å grundavlöningsposterna för icke-ordinarie tjäns-

temän icke oväsentligt ökas. Sistnämnda poster komma nämligen att belastas med de grundlöner, som om vikariatsförordnanden meddelats skulle — jämte vikariatsersättningarna — ha bestritts från anslagsposterna till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

I fråga om det sätt, på vilket den i anledning härav erforderliga förstärkningen av grundavlöningsposterna, vilka i regel av riksdagen maximerats, bör genomföras, har departementschefen erinrat, att fjolårets urtima riksdag bemyndigat Kungl. Maj:t att i de fall, då grundavlöningsposterna under innevarande budgetår måste överskridas på grund av de särskilda kostnaderna för avlöningar till personal inkallad till förstärkt försvarsberedskap, besluta om nämnda posters förstärkning från anslaget till oförutsedda utgifter. Ett motsvarande bemyndigande syntes departementschefen höra inhämtas för nu avsedda fall. Såsom förutsättningar för att medgiva förstärkning borde gälla, att vederbörande myndighet begränsat vikariatsförordnandena, att myndigheten i möjligaste mån även begränsat nyanställning av icke-ordinarie personal och anlåtande av tillfällig arbetskraft samt att, om förstärkning icke medgaves, den redan anställda icke-ordinarie personalen måste minskas. Förstärkningen finge givetvis högst uppgå till ett belopp, som motsvarade summan av de grundlöner till icke-ordinarie personal, vilka, om vikariatsförordnanden meddelats i hittills bruklig omfattning, hade belastat anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt avser jämväl bemyndigande att under nästa budgetår — på motsvarande sätt som under det nu löpande — förstärka grundavlöningsposterna från anslaget till oförutsedda utgifter, om så visar sig nödvändigt på grund av de särskilda kostnaderna för avlöningar till personal inkallad till förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering.

Slutligen må nämnas, att departementschefen i detta sammanhang beträffande de partiella ledigheterna inom statsförvaltningen och därav föranledda utgifter för vikarier bland annat föreslagit Kungl. Maj:t att i det cirkulär till statsmyndigheterna angående vikariatsbegränsningar m. m., som nu borde utfärdas, intaga en anbefallning till myndigheterna att i möjligaste mån begränsa dubblering av tjänster samt att anmäla beslut om dubblering för Kungl. Maj:t.

2. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar.

Beträffande ersättning till *statens allmänna fastighetsfond* och till en *försvarsväsendets fastighetsfond* har departementschefen erinrat om att han vid anmälan av inkomstberäkningen framhållit, att vid uppgörande av förslaget till riksstat för budgetåret 1940/41 borde förutsättas, att redovisningen å allmänna fastighetsfonden utvidgas till att avse även vissa av generaltullstyrelsen och lotsstyrelsen förvaltade fastigheter, för vilket ändamål två nya delfonder skulle inrättas, benämnda generaltullstyrelsens och

lotsstyrelsens delfonder. Vidare borde under en särskild försvarsväsendets fastighetsfond i anslutning till de av 1939 års lagtima riksdag godkända grunderna för redovisningen av de av försvarsväsendet disponerade fastigheterna inrättas tre särskilda delfonder avseende en fastigheter under arméförvaltningens förvaltning, en fastigheter under marinförvaltningens förvaltning och en fastigheter under flygförvaltningens förvaltning.

För ersättning till generaltullstyrelsens och lotsstyrelsens delfonder av allmänna fastighetsfonden borde med anledning härav tillkomma två anslag, ett under sjunde och ett under tionde huvudtiteln, och för ersättning till de tre delfonderna under den föreslagna försvarsväsendets fastighetsfond tre anslag, under fjärde huvudtiteln, ett för var och en av nämnda delfonder. Vidare borde under den nya (elfte) huvudtiteln för folkhushållningsdepartementet upptagas ett anslag för ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av allmänna fastighetsfonden.

Förslag till stat för allmänna fastighetsfonden och försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1940/41 avses skola framdeles föreläggas riksdagen. Beräknade förslag till dylika stater ingå i statsverkspropositionen.

Beträffande frågan om *ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* har departementschefen anmält, att en utvidgad redovisning å domänsfonden av för speciella uppgifter disponerade egendomar icke ifrågasatts för nästa budgetår och att de särskilda förslagsanslagen under andra, femte, åttonde och nionde huvudtitlarna för ersättning till statens domäners fond därför kunna upptagas med samma belopp som för innevarande budgetår.

Frågan om *provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrtidstillägg* under nästa budgetår åt kommunanställda lärare m. fl. är avsedd att framdeles underställas riksdagens prövning. Beträffande befattningshavare i statens tjänst har Kungl. Maj:t i dessa avseenden föreslagit riksdagen att medgiva, att provisorisk avlöningsförstärkning må enligt hittills tillämpade grunder utgå under budgetåret 1940/41 till innehavare av sådan ordinarie befattning vid universiteten i Uppsala eller Lund eller vid karolinska medicokirurgiska institutet, å vilken civila avlöningsreglementet icke äger tillämpning.

Anslagsposterna till *rörligt tillägg* å avlöningsstaterna i gällande riksstat äro beräknade efter 6 procent. Departementschefen har här meddelat, att samma poster i det nya riksstatsförslaget beräknats efter 9 procent.

I gällande bestämmelser angående *dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl* och procentuellt tillägg enligt 5 § kungörelsen den 22 juni 1939, nr 508, har departementschefen icke ifrågasatt någon ändring. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen, att *dels* medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1940/41 må i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder utgå

enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t, *dels ock* besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar utgå av de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestridas.

Enligt civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet äro ordinarie, extra ordinarie och extra tjänstemän samt aspiranter vid sjukdom berättigade till läkarvård på statens bekostnad. Läkarvården skall enligt reglementena i allmänhet ombesörjas av särskilda för sådant ändamål anställda *verksläkare*. I militära avlöningsreglementet och militära icke-ordinariereglementet stadgas rätt till läkarvård på statens bekostnad för ordinarie beställningshavare samt extra ordinarie och extra tjänstemän vid försvarsväsendet. Denna läkarvård skall i allmänhet ombesörjas av särskilda för ändamålet anställda tjänsteläkare.

Efter att hava framhållit, att frågorna om verksläkar- och tjänsteläkarorganisationerna blivit endast provisoriskt lösta har departementschefen anført följande.

»Beträffande verksläkarorganisationen vid allmänna civilförvaltningen torde någon tids erfarenhet av de nya bestämmelsernas tillämpning böra avvaktas, innan bestämmelsernas definitiva utformning upptages till prövning. I anslutning till vad lönenämnden anført vill jag även förorda ett uppskov med avgörandet av frågan om den framtida organisationen av verksläkarinstitutionen vid de affärsdrivande verken. Vad angår tjänsteläkarinstitutionen vid försvarsväsendet, är frågan härom, såsom förut nämnts, beroende på utredning genom arméförvaltningen.

Förslag till slutlig reglering av frågan om ersättning åt verks- och tjänsteläkare synes alltså icke böra föreläggas 1940 års riksdag. Jag förordar i stället, att de nuvarande bestämmelserna få gälla även under nästa budgetår. Ej heller bör ändring nu göras i sättet för läkarkostnadernas bestridande. Fortfarande bör alltså under sjunde huvudtiteln anvisas ett anslag till ersättningar åt verksläkare, avsett att täcka ifrågavarande kostnader inom allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet. Om de i 1936 års lönekommittés förslag till manskapsreglemente intagna bestämmelserna om läkarvård och dess ombesörjande bliva gällande under nästa budgetår, böra härav föranledda tjänsteläkar-kostnader bestridas från nämnda anslag. Då den läkarvård, som enligt detta förslag skulle beredas manskapet, i stort sett redan nu tillkommer beställningshavarna och bestrides av vederbörande militärläkare å tjänstens vägnar, lära sistnämnda kostnader icke bliva större, än att de kunna rymmas inom det nuvarande anslagsbeloppets ram.»

Utskottet.

Beträffande beräkningen av anslagsposterna under avlöningsstaterna är utskottet i likhet med departementschefen av den uppfattningen att vissa besparingar under rådande förhållanden här äro önskvärda samt att dessa besparingar böra kunna vinnas utan att avskedande behöver ske av redan

anställd icke-ordinarie personal. Möjlighet torde föreligga för vederbörande myndigheter att så tillämpa meddelade och blivande besparingsdirektiv, att inom ramen av gällande avlöningsföreskrifter sådana anordningar verkligen genomföras att effektiva besparingar ernås. Utan att förvaltningsarbetet behöver avsevärt försvåras och arbetsresultatet lider skada synas sådana åtgärder möjliga icke blott i fråga om vikariatsförordnanden, dubbelning av tjänster m. m. utan även beträffande utbetalning av övertidsersättning och annan särskild ersättning. Med en smidig anpassning efter arbetets och tidsförhållandenas krav torde myndigheterna böra lämnas viss frihet att disponera av Kungl. Maj:t begränsade belopp av de fasta avlöningsmedlen vare sig dessa nu äro förslagsvis beräknade eller ej. Mera formellt betonade synpunkter beträffande avlöningsstaternas konstruktion torde nu få vika för intresset av att i besparingshänseende söka åstadkomma något av positivt värde. Utskottet anser sig även kunna här räkna med att under nuvarande tidsläge statens befattningshavare med deras jämförelsevis säkra ställning själva medverka till ett praktiskt resultat av nu föreslagna besparingsåtgärder.

Under angivna omständigheter bör en avsevärd besparing å de för de ordinarie och icke-ordinarie personalens fasta avlöning upptagna medlen kunna åstadkommas. Kungl. Maj:t synes enligt utskottets uppfattning alltså, då det gäller tillämpningen av besparingsåtgärderna, böra vara i viss mån obunden av avlöningsstaternas formella uppställning och därtill från riksdagens sida knutna villkor.

Vad beträffar det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet i avseende å anslagsposterna till grundavlöningar och dessa posters förstärkning från anslaget till oförutsedda utgifter har utskottet intet mot att härutinnan tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, vilket dock, för den händelse nyssnämnda synpunkter beaktas, icke i någon större utsträckning torde behöva få praktisk betydelse. Det må här erinras om, att detta bemyndigande ansluter sig till vad som tidigare i ett likartat hänseende medgivits.

Det bör här uttryckligen framhållas, att nu ifrågasatta allmänna medgivanden icke få av Kungl. Maj:t utnyttjas annat än för vinnande av nyssnämnda resultat och under nu rådande krisförhållanden samt icke längre än till och med utgången av nästa budgetår.

Utskottet anser sig emellertid från sina utgångspunkter kunna behandla samtliga poster vid den kommande anslagsberäkningen såsom i huvudsak samhörande och utan närmare prövning och avvägning i detalj. Myndigheternas avlöningsanslag torde således vid anslagsberäkningen i regel kunna av riksdagen vid detta tillfälle betraktas såsom i särskilda poster ej närmare uppdelade förslagsanslag. Detta torde få anses i viss mån önskvärt jämväl med hänsyn till de numera i avlöningsanslagen ingående poster, som avses för rörligt tillägg. Den av Kungl. Maj:t här angivna grunden för beräkningen synes nämligen utskottet vara väl låg. Då utskottet likväl icke finner sig nu böra föreslå ändring i de allmänna grunderna för den gjorda anslagsberäkningen, är detta föranlett därav, att den i anledning

av de ifrågasatta besparingarna möjliga sänkningen av avlöningsanslagens belopp torde uppvägas av att kostnaderna för det rörliga tillägget synas hava beräknats väl lågt.

För den händelse icke prövningen av de särskilda avlöningsanslagens speciella förhållanden må anses påkalla vissa förändringar, lärer alltså den av Kungl. Maj:t förordade slutliga uppskattningen av avlöningsanslagen icke böra från riksdagens sida föranleda generella jämkningar.

Vad i avseende å för flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar föreslagits i fråga om provisorisk avlöningsförstärkning, provisoriskt dyrtidstillägg och dyrtidstillägg ävensom beträffande ersättningar åt verksläkare — sistnämnda fråga beträffande vissa därmed sammanhängande medelsdispositioner — föranleder icke till någon erinran från utskottets sida.

Departementschefens uttalanden i övrigt rörande anslagsberäkningarna finner utskottet sig icke böra nu upptaga till behandling. Utskottet vill emellertid erinra därom, att uttalandena i fråga om allmänna fastighetsfonden i huvudsakliga delar ansluta sig till tidigare principbeslut från riksdagens sida. Huruvida verkligen tidpunkten just nu må anses vara inne att genomföra en reform beträffande försvarets fastighetsredovisning synes dock utskottet i viss mån tveksamt, vilket utskottet redan i detta sammanhang velat framhålla.

Enligt vad som framgår av statsrådsprotokollet har även det av riksdagens revisorer på sin tid upptagna spörsmålet om anmälan av dubblering av tjänster nu ansetts moget för en lösning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till vad som i det föregående förordats besluta om förstärkning under budgetåren 1939/40 och 1940/41 av de i avlöningsstaterna under anslagsposterna till avlöningar till icke-ordinarie personal upptagna delposterna till grundavlöningar m. m. från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter, ävensom att i fråga om avlöningsstaternas disponerande vidtagna sådana åtgärder i besparingshänseende, som härovan berörts;

b) medgiva, att provisorisk avlöningsförstärkning må enligt hittills tillämpade grunder utgå under budgetåret 1940/41 till innehavare av sådan ordinarie befattning vid universiteten i Uppsala eller Lund eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, å vilken civila avlöningsreglementet icke äger tillämpning;

c) medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1940/41 må i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

d) besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola beträffande befattningshavare och pensionärer vid de affärsdrivande verken eller vid av dessa övertagna företag eller inrättningar utgå av de medel, av vilka verkets utgifter i övrigt bestri-
das.

Stockholm den 26 januari 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Lindström*, *Magnusson* i Kalmar, *von Heland*, *Andersson* i Rixö, *Nisser*, *Boman*, friherre *De Geer*, *Ekströmer* och *Bergman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward* och *Persson* i Tidaholm.
